

آفرینندگان فرهنگ و تمدن اسلام و بوم ایران / ۱۹

حنین بن اسحاق

دکتر علی اکبر ولایتی

شرکت سهامی کتابهای جیبی
وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر
تهران، ۱۳۹۰

تهران، خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال،

صندوق پستی ۴۱۹۱ - ۱۱۳۶۵

شرکت سهامی کتابهای جیبی

وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر

www.amirkabir.net

عنوان کتاب: حنین بن اسحاق

نویسنده: دکتر علی اکبر ولایتی

ناظر: سجاد محمدی

طراح جلد: شیدا اسماعیلی

توبت چاپ: اول (۱۳۹۰)

حروف متن: کریم ۱۴ روی ۱۸

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: چاپخانه شهر، تهران:

خیابان ابن سینا (بهارستان)، شماره ۱۰۰

شمارگان: ۳۰۰۰

کاغذ تحریر سفید ۷۰ گرمی

بها: ۱۱۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ، هرگونه نسخه برداری اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی یا جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستثنوی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

سرشناسه: ولایتی، علی اکبر، ۱۳۲۴-

عنوان و نام پدیدآور: حنین بن اسحاق / علی اکبر ولایتی.

مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، کتابهای جیبی، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۱۰۷ ص.

فروست: آفرینندگان فرهنگ و تمدن اسلام و يوم ايران: ۱۹.

شابک: 978-964-303-308-8

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

موضوع: حنین بن اسحاق، ۱۶۴-۲۶۰ ق.

موضوع: فلسفه اسلامی.

ردمبندی کنگرد: ۱۳۸۹ ح ۹ و ۸/۱ BBR

ردمبندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۵۷۵۲۷

دربارهٔ مجموعه

قرن‌ها پیش از آنکه اروپا و ممالک اروپایی کشور شوند، مسلمانان امت واحده و ایرانیان ملتی منسجم بودند. حکیم بزرگ ما، ابوالقاسم فردوسی، عمر خویش را بر سر عزت ایران گذاشت و دیگر حکیم سترگ، نظامی گنجوی، فرمود که همه جهان تن است و ایران دل.

امت اسلامی مدت هزار سال مهد علم و تمدن و فرهنگ جهان، و ایران پرچمدار این نهضت بزرگ اسلامی بود.

تعداد بزرگان علم و ادب و فرهنگ و مدنیت خراسان و خوارزم و فرارود و بین‌النهرین و فارس و عراقین و آذربایجان

و قفقاز و مصر و مغرب اقصا و اندلس پس از اسلام، صدها برابر فرهیختگان یونان و روم و اسکندریه و رها و نصیبین قبل از اسلام، و ابداعات و تولیدات علمی و فرهنگی آن‌ها غیرقابل قیاس با یکدیگر بود.

در دو سه قرن اخیر، هجوم فرهنگی، نظامی، سیاسی و اقتصادی استعمار موجب رخوت و عقب افتادگی جوامع مسلمان شد، ولی بیداری اسلامی قرن گذشته و معاصر، و خیزش اسلامی چند دهه اخیر موجب حرکت مسلمانان گردید.

تلاش‌های نخستین در جهت رهایی از سلطه نظامی و سیاسی و کسب آزادی و استقلال بود و اکنون زمان بیداری فرهنگی و احیای اعتماد به نفس اسلامی و ایرانی فرا رسیده است.

برای تحقق چنین حرکتی، از جمله اقدامات اساسی، معرفی و بازشناساندن بزرگان تاریخ تمدن اسلام و ایران، و بازتعریف ارزش‌های اعتقادی اسلامی و هویت ملی است. در این جهت مؤسسه انتشارات امیرکبیر پیشقدم شد و نخستین بار جناب حجت الاسلام دکتر سیدمهدی خاموشی به این کمترین پیشنهاد تألیف یکصد و ده جلد تک‌نگاری در معرفی بزرگان تاریخ علم و فرهنگ اسلام و ایران را نمود که امید است به یاری خداوند تعالی و به برکت عدد نمادین ۱۱۰، که نشان از نام

مبارک مولی الموالی حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام دارد، این مهم به انجام برسد.

خدای را بسیار سپاس گزارم که در این طریق از یاری بسیار ارزشمند و حیاتی همراهانی چون دکتر محمدرضا شمس اردکانی فرید قاسملو، دکتر محمود مصدق، مصطفی ناظم‌نیا، هومن عباسپور (سرویراستار مجموعه) برخوردارم و افراد پرانگیزه‌ای چون آقای احمد نثاری رئیس محترم، و دیگر همکاران ایشان در مؤسسهٔ انتشارات امیرکبیر که با اخلاص و شوق ما را همراهی می‌کنند.

دکتر علی اکبر ولایتی

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۳	بخش اول: پیشینه دانش پزشکی نزد مسلمانان
۲۱	نهضت ترجمه در زمان حنین
۲۵	نقش بیت الحکمه و جندی شاپور در نهضت ترجمه
۲۸	حامیان ترجمه
۳۳	بخش دوم: حنین بن اسحاق کلیات زندگی نامه و خاندان
۳۶	دانش اندوزی
۴۰	سفر، زبان آموزی، و بازگشت به مرکز خلافت
۴۶	محن
۵۱	حنین: مترجم و مؤلف
۵۶	آثار
۵۹	ترجمه ها

- تألیفات ۶۴
- فهرست آثار تألیفی ۶۵
- فهرست منابع ۹۱
- نمایه ۹۷

www.ketab.ir

مقدمه

تاریخ پرشکوه جهان اسلام، که یکی از پرفروغ‌ترین ادوار تاریخ بشر است، از آغاز در عرصه‌های گوناگون دانش، چه دانش‌های دینی و چه غیردینی، ظهوری چشمگیر داشت. گزاف نیست اگر ادعا کنیم که بخش عظیمی از گستره اندیشه بشری با تلاش‌های دانشمندان مسلمان درهم تنیده شده است. پس از ظهور اسلام و با گذر از دوره فتوح، زنجیره‌هایی از تفکر دینی در قالب‌های گوناگون مجال بروز یافت. علوم قرآنی، تفسیر، حدیث، فقه، کلام، و فلسفه در دو قرن نخست هجری، با بهره‌گیری از آموزه‌های قرآن کریم و سیره پیامبر اکرم (ص)، تدوین شد و دانشمندان این علوم گام‌های بزرگی در تکامل آن برداشتند.

در کنار رشد این علوم نقلی و عقلی دینی، رفته‌رفته جوامع مسلمان

به علوم محض نیز احساس نیاز کردند. در این مسیر، عالمان مسلمان، با تعقل و باور به تسامح علمی با ابزار ترجمه متون در راه‌هایی گام نهادند که پیش‌تر دیگر اقوام و جوامع پیموده بودند. ایشان با بهره‌گیری از این علوم و با پرداختن به آنها توانستند در ارتقا و تکامل علوم، از جمله ریاضیات و نجوم و پزشکی، نقش داشته باشند. در این میان، دانش پزشکی توجه بیشتری به خود جلب کرد؛ نشانه این توجه مسلمانان ساخت بیمارستان جندی‌شاپور بود. این علم از دوران یونان باستان ریشه می‌گرفت. اگرچه دوری زبان یونانی از زبان عربی استفاده از متون آن زبان را دشوار می‌ساخت، بزرگانی ذووجهین، که هم پزشکانی حاذق بودند و هم مترجمانی توانمند، راه مسلمانان را برای بهره‌گیری از علم پزشکی یونانی هموار ساختند. به حق باید گفت که نمی‌توان از پزشکی اسلامی در قرن‌های نخست هجری و امر ترجمه سخن به میان آورد و نام حنین بن اسحاق، از مشهورترین عالمان ذووجهین آن زمان، را نادیده گرفت.

حنین بن اسحاق پزشکی پرآوازه و مترجمی ماهر بود که با ترجمه بسیاری از آثار بقراط و جالینوس و ارسطو به عربی تأثیری شگرف در طب اسلامی نهاد. در این اثر، تلاش شده تا با نگاهی گذرا به دانش اسلامی در سده‌های نخست هجری و سپس بررسی اجمالی نهضت ترجمه، به زندگی و آثار حنین بن اسحاق پرداخته شود.